

گونه‌شناسی آزار کودکان در ایران

تألیف

اشرف بروجردی

www.ketab.ir

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

تهران، ۱۳۹۰

سرشناسه: بروجردی، اشرف. ۱۳۳۶ -

عنوان نام پدیدآور: گونه‌شناسی آزار کودکان در ایران / تألیف اشرف بروجردی.

مشخصات نشر: تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی. ۱۳۸۹.

مشخصات ظاهری: ۱۴۰ ص.

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۴۲۶-۴۶۴-۱

وضعیت فهرستنویسی: فیا

موضوع: کودکان - ایران - سوءاستفاده - نمونه‌پژوهی

شناسه افزوده: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

رده‌بندی کنکره: ۱۳۸۹ ۴ ب ۹ الف / ۵۴ / ۶۶۳۶ HV

رده‌بندی دیویی: ۹۵۵-۷۶ / ۳۶۴

شماره کتابشناسی ملی: ۲۱۰۸۱۶۶

گونه‌شناسی آزار کودکان در ایران

مؤلف: اشرف بروجردی

ناشر: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

مدیر نشر: ناصر زعفرانچی

ناظر چاپ: مجید اسماعیلی‌زارع

آماده‌سازی فنی: امیر خرم

ویراستار: مهرنوش اکبرخانزاده

نمونه‌خوان: مرگال و بوق

حروفچین و صفحه‌آرا: زینب جلیلیان کفایش

طرح جلد: مجید زارع

اجرای جلد: عطا الله کاویانی

چاپ اول: ۱۳۹۰

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

چاپ و صحافی: نشر قام

ردیف انتشار: ۴۰-۸۹

بها: ۳۵۰۰ تومان

حق چاپ برای پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی محفوظ است.

ISBN 978-964-426-464-1

شابک ۹۷۸-۹۶۴-۴۲۶-۴۶۴-۱

نشانی: تهران، صندوق پستی: ۱۴۱۵۵-۶۴۱۹، تلفن: ۸۸۰۴۶۸۹۱-۳، فاکس: ۸۸۰۳۶۳۱۷

فهرست

پیشگفتار	هفت
مقدمه	نه
فصل اول: کلیات	۱
فصل دوم: یافته‌های تحقیق و تجزیه و تحلیل آن	۲۵
فصل سوم: گفتار پایانی	۷۱
ضمائم	۸۱

www.ketabdir.ir

پیشگفتار

سیاست‌گذاری در حوزه مسائل اجتماعی در ساختار نظام جمهوری اسلامی همواره با دو ضعف اساسی روبه‌رو بوده است: یکی یکپارچه نبودن و مرتبط ندیدن مسائل اجتماعی با یکدیگر و دیگری ضعف بهره‌گیری از پژوهش به‌عنوان پشتوانه تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری.

موضوع کودک‌آزاری نیز از موضوعاتی است که از این قاعده مستثنا نیست. شاید به‌نظر برسد که آن قدر مسائل اجتماعی گسترده و متنوع‌اند که موضوع کودک‌آزاری در میان آنها قدرت خودنمایی ندارد. اما، از آنجا که این مسئله در سنوات اخیر بخش عمده‌ای از صفحات حوادث مطبوعات را به خود اختصاص داده است، نمی‌توان از کنار آن بی‌توجه گذشت و این در حالی است که تنها بخش کوچکی از این دست رخدادها در مطبوعات منعکس یا به‌مراکز مرتبط ارجاع می‌شود. علاوه براین که، قوانین و مقررات نیز در این زمینه از پایگاه قدرتمندی برخوردار نیستند تا بتوان به‌عنوان ابزار در تقابل با کودک‌آزاران از آن بهره جست. اگر چه در سال ۱۳۸۱ قانون حمایت از کودکان و نوجوانان در مجلس شورای اسلامی به تصویب رسید؛ اما، این قانون نیز ابهاماتی دارد که ضمانت اجرای آن را کمرنگ می‌کند. به‌هرحال، از آنجا که ساماندهی موضوع کودکان در جمهوری اسلامی ایران ضرورت توجه مسئولین به صیانت از حقوق و حریم کودکان را اقتضا می‌کند با عنایت و مساعدت شورای پژوهشی در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی طرح گونه‌شناسی آزار کودکان تصویب و جهت اجرا ابلاغ شد که بدینوسیله از اهتمام و توجه اعضای محترم شورای پژوهش، به‌ویژه ریاست محترم پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، سپاسگزارم. در طی مسیر و اجرای پروژه، دوستان و همکاران عزیزی اعلام آمادگی برای همکاری با اجرای طرح داشتند که این امر نیز شایسته تقدیر و سپاس است. همکاران اصلی و گران‌قدر این طرح: خانم سیده نرگس قاضی‌میرسعید، آمنه بختیاری و مرگان وثوق می‌باشند. هم‌چنین، جناب آقای دکتر بیوک محمدی و جناب آقای دکتر

مصطفی حمدیه مشاوران گران‌مایه‌ای در پیشبرد طرح بودند؛ و از زحمات سرکار خانم زینب جهانیان کفّاش برای حروف‌نگاری مطالب و از همهٔ همراهان و همکارانی که با تذکرات به‌موقع خود تداوم بخش اجرای پروژه بوده‌اند، سپاسگزارم و تقدیر خود را تقدیم آنها می‌کنم.

اشرف بروجردی

مقدمه

کودک آزاری از جمله آسیب‌های اجتماعی است که به دلیل گستردگی عوامل و تأثیرات عمیق بر رشد و شخصیت کودک، خانواده و اجتماع می‌تواند یکی از اولویت‌های مسائل بهداشتی و روانی در کشورهای مختلف جهان مورد توجه قرار گیرد. همه روزه در جهان، کودکان بسیاری بر اثر بیماری‌های قابل پیشگیری جان خود را از دست می‌دهند و تعداد بی‌شماری نیز با مخاطراتی روبه‌رو می‌شوند که مانع حفظ سلامت و رشد آنان می‌گردد. فقر، بیسوادی، سوء تغذیه، جنگ، انواع سوء استفاده‌ها، تبعیض نژادی و نداشتن امنیت از جمله مواردی هستند که همواره کودکان را در سراسر جهان مورد تهدید قرار داده‌اند.

افزایش گزارشات مربوط به صدمات و آسیب‌هایی که به کودکان وارد می‌شود از جمله: سوء رفتار با آنها، استفاده از کودکان به منظور توزیع مواد مخدر، کار ارزان و پیامدهای روانی، جسمی و اجتماعی ناشی از آسیب‌ها موجب گردید تا کشورهای جهان توجه بیشتری به این گروه آسیب‌پذیر جامعه نمایند؛ تا جایی که یکی از مسائل مهمی که متخصصین علوم رفتاری و پزشکی، سازمان پزشکی قانونی و متخصصین اطفال با آن روبه‌رو هستند مسئله آزار جسمی، روانی و جنسی کودکان توسط والدین و مراقبین آنها می‌باشد. نفس عمل کودک آزاری مطلب و موضوع جدیدی نیست، اما، توجه به آن از موارد جدیدی است که امروزه مورد توجه مسئولین جامعه بشری قرار گرفته است.

انواع کودک آزاری، در کشور ما نیز به کرات در رسانه‌های جمعی مطرح شده یا در گزارشات پراکنده پزشکان، پزشکی قانونی و نیروی انتظامی اعلام شده است؛ لیکن نتوانسته اهمیت واقعی خود را در تحقیقات و امور اجرایی نشان دهد. با توجه به کمبود اطلاعات منظم و مقاومت خانواده‌ها در مراجعه به مراکز مرتبط، به دلیل حفظ آبروی خود، انجام تحقیقات درباره شیوع چنین رفتارهایی در جامعه ضروری به نظر می‌رسد تا با استفاده از آن بتوان مسئولین را در امر پیشگیری و درمان آسیب‌دیدگان یاری نمود. این پژوهش

برآن است تا با بررسی نوع آزارهایی که بر کودکان اعمال شده به جریان‌شناسی آزار کودک و رفتارشناسی جامعه دست یابد. نوع آزارها معمولاً می‌تواند به شناخت ما از رفتار مربیان، والدین و مراقبین کودکان منتهی شود، امری که قضاوت نهایی آن این خواهد بود که آیا این قبیل رفتارها بیمارگونه بوده و ناشی از بیماری روانی آزار دهندگان است یا یک روش آموخته شده سنتی، یا یک فرهنگ اجتماعی. براساس این یافته‌ها، می‌توان راه‌حل‌ها و راهنمایی‌های لازم برای کنترل کودک‌آزاری را ارائه کرد. مبنای اطلاعات این مجموعه، گزارش‌های سازمان بهزیستی، پزشکی قانونی، ناجا و سایت‌های اطلاع‌رسانی است که در سال‌های ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵ ارائه شده است. در بهره‌گیری از منابع ناجا به دلیل نداشتن پایگاه اطلاعاتی در این زمینه با بن‌بست روبه‌رو شدیم، پزشکی قانونی علی‌رغم مراجعات مکرر و جلسات عدیده، از در اختیار قرار دادن اطلاعات استنکاف ورزید و در نهایت، تنها منبع قابل اتکا، پرونده‌های موجود در بهزیستی و سایت‌های خبری بود که براساس آن پرسشنامه‌ها تکمیل شد.

حاصل پژوهش انجام شده نمایانگر نبود مرکز یا نهاد دولتی متولی امر کودکان، کمبود اطلاعات و آمار سازمان یافته از آزارهای کودکان در کل کشور، بی‌توجهی مسئولین در اطلاع‌رسانی و آموزش عمومی جامعه در نگهداری و صیانت از کودکان می‌باشد. در حالی که آموزه‌های دینی و دستورالعمل‌های اخلاقی تأکید بر رفتار پسندیده و مناسب با کودکان را می‌کند. به‌هرحال، این مطالعه، بخش کوچکی از یک مطالعه وسیعی می‌تواند باشد که آیندگان باید به بررسی آن پردازند. به امید روزی که امنیت، آسایش و رفاه برای همه کودکان ایرانی فراهم شود.